

OSMANLI DEVLETİ'NDE KÜTÜPHANE YAPTIRMANIN MALİYETİ: KONYA YUSUF AĞA KÜTÜPHANESİ ÖRNEĞİ (1794-1796)

Yrd. Doç. Dr. Doğan YÖRÜK

Selçuk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi, Konya/TÜRKİYE
E-mail: dyoruk@selcuk.edu.tr

Özet

Konya'da Selçuklular ile başlayan kütüphane geleneği, Karamanlılar ve Osmanlılar ile devam etmiştir. Osmanlılar zamanında kurulanın en meşhuru ve en önemlisi ise Yusuf Ağa'nın 1794-1796 yılları arasında kendi adıyla yaptırdığı kütüphanedir. Kütüphanenin kendisi ve kitapları kadar günümüze değin gelebilen inşaat masraf defteri de dikkate değerdir. Buradan dönemin yapı tekniği ve malzemeleri ile bu malzemelerin nereden ve nasıl getirildiği, ne kadar usta ve işçinin istihdam edildiği ve bunlara ödenen ücretlerin tespiti yapılabilmektedir. Buna göre, vasıfsız işçilere verilen yevmiye ücretleri 10-33 pâre arasında değişirken, demirci kalfalarına 30 pâre, demirci ustalarına ise 60 pâre verilmiştir. İnşaatta Müslüman usta ve işçilerin yanında Rum ve Ermeniler, ayrıca İmparatorluğun çeşitli şehir ve kasabalarından gelen arabacı, işçi ve ustalar da istihdam edilmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Konya, Yusuf Ağa Kütüphanesi, Ücret, Masraf, Usta, İşçi.

LIBRARY BUILDING EXPENSES IN THE OTTOMAN STATE: KONYA YUSUF AGA LIBRARY EXAMPLE (1794-1796)

Abstract

The tradition of library which started with the Seljuks in Konya continued with the Qaramans and Ottomans. The most important and famous library of the Ottomans period was the one which was built by Yusuf Aga (1794-1796) who also gave his name to it. In addition to the library and the books on it, the cost register of library construction is remarkable and has reached up to now. By this way, it is possible to figure out the construction techniques and construction materials of the period, how and from where they were provided, how many masters and workmen were employed and how much money was paid to them. According to this daily wage given to unskilled workmen differs from 10-33 pâre, smiths got 30 pâre and the master-smiths got 60 pâre. In addition to Muslim masters and workmen, Armenians, Rums and different workmen from the Empire's cities and towns like as drivers, workmen and masters were employed.

Key Words: Konya, Yusuf Aga Library, Wage, Expense, Master, Workman.

GİRİŞ

İlim ve kültür hayatının en önemli kurumlarından biri de şüphesiz kütüphanelerdir. Medrese, cami, zaviye, tekke gibi yapıların müstemilatı içinde kurulmuş olanların yanında, müstakil olarak inşa edilmiş veya şahıslar elinde oluşmuş kütüphaneler de bulunmaktadır. Anadolu Selçuklu Devleti ve Karamanoğulları beyliğinin başkentliğini yapan Konya idarî, iktisadî, içtimâî, ilmî ve kültürel yapının canlanmasıyla birlikte önemli sayıda kütüphaneye ev sahipliği yapmıştır. Osmanlı idaresinde, zaman zaman şehzadelerin yönetiminde, eyalet merkezi haline getirilen Konya, bu bakımdan oldukça köklü ve zengin bir kütüphane geçmişine sahiptir.

Konya'da ilk kütüphane, H.598/M.1202 yılında, Altunaba veya İplikçi medresesinin bânisi Selçuklu emirlerinden Şemseddin Altunaba tarafından kurulmuştur (Turan, 1947: 197-221). Kütüphanenin İplikçi Camii'nin güneyinde ve minareye mütenazır bulunan tek kubbeli küçük hücrede faaliyet gösterdiği tahmin edilmektedir (Cunbur, 1963: 204). Daha sonra Mustavfî Emirü'l-Hâc oğlu Ebü's-Senâ Mahmud H.670/M.1271 yılında Konya Kalesi'nin Ahmedek kapısı yakınındaki Nizamiye Hankâhı içinde (Cunbur, 1986: 37-44), Sadreddin Konevî H.673/M.1274'te kendi hankâh ve medresesinde, Sıraceddin Urmevî soyundan Bedreddin Mahmud'un eşi Kutlu Melek Hatun Atabekiye Medresesi civarında yaptırdığı dârülhuffâzda kütüphaneler kurmuşlardır (Önder, 1952: 36; Ergin, 1957: 63-90; Can, 1989: 113-127; Bayram, 2007).

Kütüphane yaptırma geleneği Karamanoğulları döneminde de devam etmiştir. Karamanoğulları inşa ettirdikleri dârülhuffâzlarda birer de kütüphane kurarak kütüphane sayısının artmasını sağlamışlardır (Can, 2003: 193). Konya'daki ilk Osmanlı kütüphanesi olan Zincirli Medresesi Kütüphanesi Hacı Abdurrahim Efendi tarafından H.1140/M.1727 yılında tesis edilmiştir (Cunbur, 1963: 205). Bunu III. Selim'in annesi Mihrişah Sultan'ın kethüdası Yusuf Ağa'nın H.1211/M.1796'da Selimiye Camii bitişiğinde yaptırdığı kütüphane ile Mevlâna Dergâhı Post-nişinlerinden Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin H.1272/1855'de dergâhta, açtıkları kütüphane izlemiştir. Ayrıca daha sonraki dönemlerde Konya Müftüsü Aladağlı Hacı Ahmed, Zaferiye Medresesi'nde ve Konyalı Hacı Ömer Efendi de özel binasında birer kütüphane oluşturmuşlardır (Önder, 1952: 35; Önder, 1962: 408). Konya'daki son Osmanlı kütüphanesi ise, Konya Valisi şair Ziya Paşa tarafından Selimiye Camii'nde kurulmuştur (Cunbur, 1963: 205).

Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda Selçuklular döneminde 4, Osmanlılar devrinde de 6 kütüphane kurulduğu anlaşılmaktadır. Ancak XIX. yüzyılın sonlarında Konya'da faal ve içinde 3264 adet kitap bulunan 5 kütüphanenin mevcudiyetinden bahsedilmekte, bunların da İplikçi Camii, Sadreddin Konevî, Yusuf Ağa, Mevlâna Dergâhı ve el-Hâc Abdurrahim Efendi kütüphaneleri olduğu belirtilmekte, diğer 5 kütüphane hakkında ise herhangi bir bilgiye yer verilmemektedir (Tuş, 2001: 157).

Konya şehir merkezi dışında ilçelerde de kurulmuş olan kütüphaneler bulunmaktadır. Burada tesis edilmiş olan resmî ve özel kütüphanelerin koleksiyonları zamanla Yusuf Ağa ile Mevlâna Dergâhı (Konya Müzesi) kütüphanelerine ya devredilmiş ya da her ikisinin eserleri birleştirilmeye çalışılmıştır (Cunbur, 1963: 205; Önder, 1962: 408). Daha çok Yusuf Ağa'ya intikal eden koleksiyonlardan dolayı burası, günümüzün en önemli Türkçe, Arapça, Farsça yazma ve basma eserlerine sahip kütüphaneleri arasında girmiştir (Faisal Finans Kurumu, 1986: 22-33).

1- Yusuf Ağa Kütüphanesi

İncelememize konu olan kütüphane III. Selim'in annesi Mihrişah Sultan'ın kethüdası Yusuf Ağa tarafından H.1209-1211/M.1794-1796 yılları arasında yaptırılmıştır. Bu

kütüphane, Osmanlı döneminde Konya'da kütüphane olarak yapılan ve günümüze kadar gelebilen tek örnektir. XVIII. yüzyıl Anadolu'sunda yaptırılan bir kütüphanenin inşaat süreci, kullanılan malzeme çeşitleri ile bunların temini, usta ve işçilerin kimlikleri ile ücretleri ve kütüphanenin toplam maliyetini ortaya çıkarmak bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Girit'in Hanya Sancağı'na bağlı Selina nahiyesinin İspaniko köyünde doğan Yusuf Ağa, Girit serhat ağası Süleyman Ağa'nın maiyetine girmiş ve İstanbul'da yetiştirilmiştir. Süleyman Ağa yeniçeri ağası olunca mühürdar, kaymakamlığı döneminde hazinedar, daha sonra da kethüda olmuştur (Mehmed Süreyya, 1308: 668). Bir süre Gelibolu Baruthane Nazırlığı, Ruznamçe-i Evvel ve Sadrazam Kethüdalığı (Tuş, 2000: 348) ile Darphane Eminliği ve Kapıcılarbaşılık gibi görevlerde bulunmuştur (Cunbur, 1963: 206). 1790'senesinde Mihrişah Valide Sultan'a kethüda olmuş, bu görevini Valide Sultan'ın 1806'da irtihaline kadar sürdürmüştür. Valide Sultan'ın ölümünden sonra hacca gitmiş, hac dönüşünde 25 Haziran 1807'de idamına kadar, sürgün olarak, Bursa'da ikamete mecbur edilmiştir (M. Süreyya, 1308: 669). Yusuf Ağa, Konya'daki kütüphane ve medresesinden başka, Üsküdar Mihrimah Sultan Camii içinde ikinci bir kütüphane kurmuş, doğduğu köyde bir cami ve mektep (KŞS 67: 22/1), Hanya ve Beykoz'da da birer çeşme yaptırmıştır (Cunbur, 1963: 206; Tuş, 2000: 348).

M. Tuş, Yusuf Ağa Kütüphanesi ile ilgili yaptığı araştırmasında; Yusuf Ağa'nın hayat sürecinde Konya'nın bir yeri olmamasına rağmen Hanya'dan Konya'ya gelip burada bir kütüphane ve medrese inşa ettirmesini, Mevlâna tarikatına bağlı olabileceğiyle izah ederken (Tuş, 2000: 348-349)¹, vakfiyesinde kendisi asırlardan beri bir ilim merkezi konumundaki Konya'nın nadir ve kıymetli kitaplara duyduğu ihtiyaç yüzünden buraya kütüphane yaptırdığını belirtmektedir (KŞS 67: 19/1). Kütüphanenin vakfiyesi daha önce yayımlandığından (Cunbur, 1963: 213-217; Selçuk, 1986, 14-18; Sak, 2005: 83-88) bunun üzerinde durulmayacaktır.

Kütüphanenin inşaatına 12 Rebülevvel 1209/ 7 Ekim 1794'te başlanmış, 17 Safer 1211/ 22 Ağustos 1796'da bitirilmiştir (BOA, KK 806: 42, 53)². Bu durumda binanın tamamlanması yaklaşık 2 sene (656 gün) sürmüştür. Bina, Mevlâna külliyesi civarındaki Sultan Selim Camii'nin sağ batı köşesine bitişik olarak inşa edilmiştir. Kuzeye açılan iki sıra pencere arasındaki mermer kuşağa sülüs hat ile yazılan lâle, gül, sünbül motifleriyle süslenen kitabede H.1210/M.1795 yılında bina emini Mehmed Sadık nezaretinde yapımına devam edildiği belirtilmektedir (Eroğlu, 2003: 197; Konyalı, 1997: 1111). Kütüphanenin yapımına başlandıktan 83 gün sonra vakfiyesi düzenlenmiştir. Buna göre Yusuf Ağa kendi malı olan toplam 750 cilt kitabı kütüphaneye vakfetmiştir (KŞS 67: 19, 23-51; Sak, 2005: 83-88). Buradaki kitapların korunması ve okuyucuya sunulması için de bir hâfiz-ı kütüp tayin etmiştir (KŞS 67: 54).

Yusuf Ağa'nın burada bir de medrese yaptırdığı yukarıda zikredilmiştir. Muhtemelen kütüphane ile medresenin inşaatı birlikte yürütülmüş, medresenin tamamlanması kütüphaneden sonra olmuştur. Çünkü kütüphanenin vakfiyesi 25 Cemâziyelâhir 1209/ 17 Ocak 1795'te düzenlenirken, medresenin vakfiyesi de 15 Şevval 1212/ 2 Nisan 1798'de tanzim edilmiştir (Konyalı, 1997: 1114). Aynı zamanda 6 Şevval 1237/ 26 Haziran 1822

¹ Muhittin Tuş'un yayına hazırladığı kitabında bu dönemde kütüphaneye vakfedilen kitapların listesini vermesinin yanında, Yusuf Ağa ile Konya arasındaki bağlantıyı tesis ettiğini, kendisi sözlü olarak ifade etmiştir.

² Başbakanlık Osmanlı Arşivi Kamil Kepeci Tasnifi Muhtelif Kalemi 806 genel, 89 özel, (Bundan sonra BOA, KK 806 şeklinde gösterilecektir)

tarihli bir şer' iye sicili kaydında da kütüphane ile medrese birlikte geçmekte “*kütüphane ve medrese vakfı*” (KŞS 80: 2/6) olarak zikredilmektedir. Fakat üzerinde çalıştığımız defterin hiçbir yerinde medreseden bahsedilmemektedir. Medresenin yeri vakfiyesinde “*Celâleddin’i Rumî vakıflarından tûlen ve arzan bihesâb-ı terbi’i 2500 zirâ arsa-yı müfereze üzerine*” bina edildiği ve “*senevî 720 akça mukataa-i zeminle yaptırıldığı*” tasrih edilmekte, talebelerin yemeklerini ise yakındaki Sultan Selim İmâreti’nden temin edecekleri belirtilmektedir (Konyalı, 1997: 1114).

2-Kütüphane İnşa Defterinin Tanıtımı

İncelememize konu olan defter Başbakanlık Osmanlı Arşivi’nde bulunmaktadır. Arşiv kataloğunda “*Bir zâtın Konya’da inşa ettirdiği kütüphane masrafları*” adıyla kayıtlıdır. Defterin tamamı 53 sayfa; ancak yarıya yakın bir kısmı boştur. Defterin 2. sayfasında “*Devletlü ‘inâyetlü veliyü’n-ni’am efendimiz hazretlerinin Medine-i Konya’da müceddeden binâ ve inşâ buyurdıkları kütüphanâ-i zibânın ber müceb-i müfredât-ı masârif-ı defter budur ki beyân olunur*” ifadesiyle defterin münderecatı hakkında bilgi verilmektedir. Son sayfada birisi es-Seyyid Abdurrahman diğeri silinmiş olduğundan pek okunamayan iki mühür dikkat çekmektedir (BOA, KK 806: 53).

Kütüphanenin inşası için yapılan masraflar 26 ayrı ana başlık altında gösterilmiştir. Fakat defterde ayrı kalemler halinde verilen harcamaların bazılarında başlık bulunmamakta, bazılarında da başlık ile müfredat arasında farklılıklar oluşmaktadır. Örneğin ilk kalemdeki masraflar için herhangi bir üst başlık verilmezken, boya ve alçı ile kurşun masraflarının ayrıntılı dökümünde farklı malzeme veya ödemeler dikkat çekmektedir. Bu nedenle ayrı başlıklar altında verilen demir, boya-alçı, kurşun gibi harcamalar tarafımızdan birleştirildiğinden 22 maddede toplanmıştır.

İnşaatın bütün harcamaları para (pâre = para, para olarak kullanılacaktır) cinsinden hesaplanmıştır. Bilindiği gibi Osmanlılar resmî para birimi olarak akçeyi kullanmışlardır. Akçe, içindeki gümüş oranları zaman zaman farklılık göstermesine rağmen uzun süre yürürlükte kalmış, son dönemlere kadar hesaplar bu para birimi üzerinden yapılmıştır (Sahillioğlu, 1989: 224-227; Pamuk, 2004: 1055-1093). Fakat XVIII. yüzyıl ortalarından itibaren bütçe vs. rakamları için para (pâre), XIX. yüzyılda kuruş, yüzyılın sonlarında ise lira ağırlık kazanmıştır (Tabakoğlu, 1998: 273). İncelenen dönemde 1 para 3 akçe değere sahip olduğundan (Tabakoğlu, 1998: 273, 291; Pamuk, 2004: 1079) para cinsinden çıkan toplam masraf tablolarda akçeye de çevrilerek gösterilecektir. Bu bilgiler doğrultusunda inşaatta kullanılan malzemelere ve bunlar için yapılan ödemelere geçebiliriz.

A-YUSUF AĞA KÜTÜPHANESİNİN İNŞAA MASRAFI

1- Taş, Taş Ocakları ve Taş Nakli

Cami, medrese, imaret vs. gibi abidevi yapıların inşaat malzemeleri arasında taşın önemli bir yeri vardır. Bu gibi binaların aslî unsurunu teşkil eden taşın çıkartılması, nakli, işlenmesi ve yerine konması için sarf edilen paralar büyük bir yekûn teşkil etmektedir. Taş nakliyatında kullanılan arabaların çapı ve taşıma kapasitesi sınırlı ve yolların da bozuk olması nedeniyle, bir çift öküzle çekilen bir arabanın yükü 1500 kiloyu geçmemekte ve böyle bir araba 15 kilometre mesafedeki bir taş ocağına günde ancak bir sefer yapabilmektedir. Bu konuyla ilgilenen tarihçiler, taşın nakil masraflarının, taş ocağından çıkarma veya mahallinde satın alma fiyatından 4-6 kat daha fazla olduğunu hesap etmişlerdir (Barkan, 1972: 331). Bu bakımdan orta ve yeniçağlar boyunca ustalar inşaat mahalline yakın yerlerdeki eski eserlerin taşlarından faydalanma yoluna gitmişlerdir.

Özellikle Selçuklu kısmen de Osmanlı mimarisi devşirme malzemenin kullanımına yönelik çok güzel örnekler sunmaktadır. Konya, Kayseri, Tokat, Sivas gibi Selçuklu şehirlerinde bu şekilde inşa edilmiş yüzlerce mimari yapı bulunmaktadır.

Defterdeki bilgilerden kütüphanenin inşaatında kullanılan taşların Hoca Cihan, Eski-il, Obruk, taş ocağı ve "sâ'ir mahal"den olmak üzere beş ayrı yerden getirildiği anlaşılmaktadır. Konya'nın taş ihtiyacı, şehrin 8 km. kuzeydoğusunda yer alan Sille'nin Takkelidağ eteklerindeki taş ocakları ile güneybatısındaki Gödene köyünden karşılanmıştır. Bu yüzden Konya'daki tarihi eserlerin ekseriyeti Sille ve Gödene taşıyla yapılmıştır (Önder, 1962: 468; Küçükdağ, 1996: 189). Nitekim 1835'tarihinde Mevlânâ Dergâhı'nda yapılan tamiratta da Sille taşı kullanılmıştır (Küçükdağ, 1996: 189). Ancak inşaat defterinde taşın Sille ve Gödene yerine Hoca Cihan, taş ocakları ile sâ'ir mahallerden temin edildiği belirtilmektedir (BOA, KK 806: 12-21). Bu üç merkezden Sille - Gödene arasındaki yerlerin kastedildiği sanılmaktadır. Zira Hoca Cihan ile Akyokuş mevkii arasındaki taş ocakları aynı zamanda Sille ile Gödene arasındaki coğrafi alanda bulunmaktadır. Ayrıca kütüphanede birisi Gödene diğeri de kırmızı Sille taşı olmak üzere iki tip taş kullanıldığı görülmektedir (Eroğlu, 2003: 195). Taşın getirildiği diğer merkezler ise Eski-il ve Obruk'tur. Konya'nın hemen yanı başındaki taş ocakları dururken çok daha uzak olan Eski-il ve Obruk'a gidilmesi; buralarda çıkan taşların nicelik ve niteliğinin farklılığından kaynaklanmalıdır. Bunların dışında Bizans veya antik dönem yapılarından çok az da olsa taş kullanıldığı zikredilmekte (BOA, KK 806: 2) fakat binada böyle bir taş rastlanmamaktadır (Eroğlu, 2003: 195).

Masraf defterinde ilk olarak herhangi bir açıklama yapılmaksızın ya da başlığı yazılmaksızın listelenmiş olan masraflar ele alınacaktır. Bunlar muhtemelen taş ocakları ve arabacıları ile ilgili olmalıdır. Tablo I'de de görüldüğü üzere, ilk beş kalemde harcamaların ne için yapıldığı zikredilmezken sonraki bir kalemde taş ocağından getirilen her bir arabaya 40 para ücret verildiği açıkça belirtilmektedir. Bu iş için yapılan harcama toplamı 95.025 paradır (BOA, KK 806: 2).

Tablo I- Hücet-i Şer'iyeye İle Alınan ve Taş Masrafı

Sıra	Açıklamalar	Birim	Araba	Para	Akçe
1	Bâ hüccet-i şer'iyeye alınan 4 aylıklı bahasın	-	-	14.000	42.000
2	Def'a bâ defter alınan	-	-	26.334	79.002
3	Def'a alınan bâ defter	-	-	4.290	12.870
4	Def'a alınan bâ defter	-	-	10.280	30.840
5	Def'a alınan bâ defter	-	-	23.385	70.155
6	Def'a taş ocağından be-her arabasını 40 pâre mukâvele olunan	40	404	16.180*	48.540
7	Def'a kefere zamanından ... ihrâc olunan taş	-	-	556	1.668
<i>Toplam</i>		-	-	<i>95.025**</i>	<i>285.075</i>

* 18.160 yapıyor; **97.005 yapıyor

İnşaatta kullanılmak üzere Eski-il ve Obruk'un yanı sıra Hoca Cihan köyünden de büyük taşlar getirilmiştir. Taş arabalarına ödenen ücret miktarında 4 ayrı rakam dikkat çekmektedir. Hoca Cihan'dan 60-70, Obruk'tan 150, Eski-il'den taş getiren arabalara ise 160 para ödenmiştir. Obruk'un (69 km.), Eski-il'in (115 km.) ve Hoca Cihan'ın (5 km.) inşaat alanına uzaklıkları dikkate alındığında bu ücretlerin normal olduğunu anlamak zor olmasa gerektir. Ancak Hoca Cihan için neden 60 ve 70 gibi iki ayrı fiyatın

oluştugu tam olarak anlaşılamamıştır. Ama yine de Hoca Cihan ile diğer yerler arasında mesafe olarak oldukça büyük fark olması, buna karşılık ücretlerde buna uygun bir farkın bulunmaması Hoca Cihan'dan taş getiren arabacıları diğerlerine nazaran daha avantajlı kılmaktadır. Bu fark belki de, inşaatta görevli ustaların buradan çıkan taşları tercih etmelerinden dolayı bir teşvik anlamına da gelebilir. Tablo II'de de görüleceği üzere bu iş için istihdam edilen 78 arabacıdan 8'i Obruk, 30'u Eski-il, 40'ı da Hoca Cihan tarafından taş çekmişlerdir. Hoca Cihan'dan taş getiren 40 arabacıdan sadece 13'ü 3'er, diğer 65'i 1'er seferle yetinmek zorunda kalmış ve toplam 104 sefer yapabilmişlerdir. Bunlara yapılan ödeme miktarı ise 10.100 paradır (BOA, KK 806: 12-13).

Tablo II- Taş Arabacıları

Sıra	Açıklamalar	Arabacı	Sefer	Sefer Birimi	Toplam Para	Toplam Akçe
1	Hoca Cihan	14	14	70	980	2.940
2	Hoca Cihan	26	52	60	3120	9.360
3	Obruk	8	8	150	1200	3.600
4	Eski-il	30	30	160	4800	14.400
	<i>Toplam</i>	<i>78</i>	<i>104</i>	<i>-</i>	<i>10100</i>	<i>30.300</i>

Taş nakliyatı için kullanılan araba tiplerinden biri de dört ayaklı karasığır arabasıdır. Defterde karasığır arabacılarının taşı nereden getirdikleri belirtilmemiş, bunun yerine "sâ'ir mahaller" ibaresi kullanılmıştır. Bu iş için 64 karasığır arabası istihdam edilmiş, bunlar da en az 20, en fazla 114 kez olmak üzere toplam 2786 sefer yapabilmişlerdir. Tablo III'de de görüleceği üzere, arabacıardan 2'sine her bir sefer için 17, 62'sine de 15 para ücret verilmiştir. Buna göre, 55 seferin hesabı 17 paradan, 2731 seferin hesabı da 15 paradan tutulmuştur. Araba ücretlerinin neredeyse hemen hepsinin aynı olması, taşın birbirine yakın veya aynı mahalden getirildiği kanaatini uyandırmaktadır. Neticede karasığır arabacılarına toplamda 2786 sefer karşılığında 41.900 para ödenmiştir (BOA, KK 806: 16-17). Arabacıardan bazılarının Abdal oğlu, Kibar oğlu, Gökgöz oğlu, Çıracı oğlu, Çamurcu oğlu, Mahmud Efendi oğlu, Arap oğlu, Dağlı oğlu, Kürt Hasan oğlu, Bıyıklı oğlu, Bodur oğlu, Efendi oğlu, Ayişe oğlu, Merkepçi, Hacı, Haffâf, Arap, Çeltikli, Araplarlı ve Milaslı gibi sıfat, isim ve baba adları ile anılması şehirdeki sosyal yapının çeşitliliğini göstermektedir.

Tablo III- Karasığır Arabacıları

Sıra	Açıklamalar	Arabacı	Sefer	Sefer Birimi	Toplam Para	Toplam Akçe
1	-	2	55	17	935	2.805
2	-	62	2731	15	40.965	122.895
	<i>Toplam</i>	<i>64</i>	<i>2725*</i>	<i>-</i>	<i>41.917**</i>	<i>125.751</i>

*2786 yapıyor; **41.900 yapıyor

İnşaatta kullanılan daha büyük taşlar için ise camus arabacıları istihdam edilmiştir. Yukarıda Eski-il ve Obruk'tan büyük taşlar getirildiği zikredilmişti. Bunların dışında farklı yerlerden de benzer taşlar alındığı anlaşılmakta fakat karasığır arabacılarında olduğu gibi bunların da taşı nereden getirdikleri zikredilmemiştir. Tablo IV'de de görüldüğü üzere, araba başına düşen birim fiyata bakılırsa farklı mahallerden nakledildiği anlaşılmaktadır. Nitekim taş ocağından nakliyecilik yapan 27 arabacıya ödenen birim fiyat ile *sâ'ir mahallerden* taşımacılık yapan 36 arabacıya verilen birim

ücret arasında oldukça yüksek bir fark dikkat çekmektedir. Camus arabalarından bir kısmına sefer başına 18-20 para verilirken, bir kısmına da 70-80 para verildiği görülmektedir. Bu durumda 14'ü 18 paradan 1238, 22'si de 20 paradan 1184, 2'si 70 paradan 48, 23'ü 80 paradan 697, 1'i 120 paradan 4, 1'i de 200 paradan 4 olmak üzere toplam 63 camus arabacısına 3175 sefer karşılığında 106.098 para ödeme yapılmıştır (BOA, KK 806: 20). Seferi 70 paralık arabalardan birisi karasığır diğeri de Hoca Cihan arabaları şeklinde tanımlanmıştır (BOA, KK 806: 20-21).

Tablo IV- Camus Arabacıları

Sıra	Açıklamalar	Arabacı	Sefer	Sefer Birimi	Toplam Para	Toplam Akçe
1	Sâ'ir mahalden nakl	14	1.238	18	22.284	66.852
2	Sâ'ir mahalden nakl	22	1.184	20	23.680	71.040
3	Taş ocağından nakl	2	48	70	3.360	10.080
4	Taş ocağından nakl	23	697	80	55.760	167.280
5	Taş ocağından nakl	1	4	120	480	1.440
6	Taş ocağından nakl	1	4	200	800	2.400
<i>Toplam</i>		<i>63</i>	<i>3175</i>	<i>-</i>	<i>106.098*</i>	<i>318.294</i>

*106.364 yapıyor

Taşın yanında nakliyata konu olan bir başka malzeme ise kumdur. Kumun nereden getirildiği belirtilmemesine rağmen, Tablo V'de de görüldüğü üzere, 37 ayrı arabacıdan her birinin en az 15, en fazla 76 sefer yapabildiğine bakılırsa, inşaat mahalline yakın bir yerden alındığı söylenebilir. Her seferine 17 para fiyat biçilen kum arabacılarına da toplam 1318 seferle 22.364 para ödeme yapılmıştır (BOA, KK 806: 14).

Tablo V- Kum Arabacıları

Sıra	Açıklamalar	Arabacı	Sefer	Sefer Birimi	Toplam Para	Toplam Akçe
1	-	37	1318	17	22.364*	67.092
<i>Toplam</i>		<i>37</i>	<i>1318</i>	<i>17</i>	<i>22.364*</i>	<i>67.092</i>

*22.406 yapıyor

Taş ve kum nakliyatı için camus ve karasığır yanında eşekler de kullanılmıştır. Bu iş için 73 ayrı eşek arabacı istihdam edilmiştir. Bunlardan sadece 26'sının kum arabacısı olduğu belirtilirken, diğer 47 arabacı için böyle bir kayda rastlanılmamaktadır. Buradan hareketle, arabacıardan 23'ü kum, 47'sinin de taş çektiği kabul edilmiştir. Tablo VI'da da görüldüğü üzere, taş ve kum çeken arabacıların azlığı, sefer başına düşen birim ücretlerin düşüklüğü ve farklılığı ile sefer sayısının kabarıklığı dikkat çekmektedir. Ayrıca arabacıların aynı anda birden çok eşek veya eşek arabası çalıştırdıkları da görülmektedir. Buna göre 73 arabacı en az 329 eşekle 30.947 sefer karşılığında 87.085 para ücret almıştır.

Tablo VI- Eşek Arabacıları

<i>Araba Cinsi</i>	<i>Arabacı</i>	<i>Birim Ücret</i>	<i>Sefer</i>	<i>Para</i>	<i>Akçe</i>	<i>Eşek</i>
Taş Arabası	1	1	1.122	1.122	3.366	11
	1	1,4	3.047	4.442	13.326	11
	7	2	4.640	9.280	27.840	24
	5	2,4	1.495	3.547	10.641	22
	9	2,5	5.435	13.672	41.016	46
	1	2,8	92	266	798	2
	17	3	8.728	26.236	78.708	97
	1	3,3	865	2.895	8.685	5
	1	3,4	740	2.539	7.617	10
	2	5	750	3.826	11.478	15
1	5,4	417	2.275	6.825	3	
1	6	58	348	1.044	2	
Toplam	47	-	27.389	70.548	211.644	248
x	x	x	x	x	x	x
Kum Arabası	18	5	919	4.950	14.850	35
	2	4	1.120	4.480	13.440	11
	1	3	404	1.212	3.636	4
	5	5	1.115	5.575	16.725	31
Toplam	26	-	3.558	16.217	48.651	81
<i>Genel Toplam</i>	<i>73</i>	<i>-</i>	<i>30.947</i>	<i>87.085*</i>	<i>261.255</i>	<i>329</i>

*86.765 yapıyor

2- Usta, Kalfa ve İşçi Ücretleri

İnşaatın en yüksek harcama kalemlerini şüphesiz taş, taş nakli, usta, kalfa ve işçilere ödenen ücretler oluşturmaktadır. Bilindiği üzere kütüphanenin yapımında kesme taş kullanılmıştır. Yukarıda taşın Hoca Cihan, Eski-il ve Obruk taraflarından getirildiği belirtilmişti. İnşaat mahalline getirilen taşların yontulması ve duvarların örülmesi için taşı ustaları da istihdam edilmiştir. Fakat ustaların isimleri tek tek zikredilmediğinden ve ücretleri gün hesabına göre tutulmadığından, burada çalışan ustaların nereden geldiği³, ne kadar ustanın çalıştırıldığı ve bir yevmiyenin kaç paraya tekabül ettiği maalesef tespit edilememektedir. 1676'da bir inşaat ustası Konya'da 75 akçe, 1690'da 80 akçe alırken (Özkaya, 1985: 255), 1811'de İstanbul ve çevresinde 80 para (240 akçe) almaktaydı (Çağatay, 1981: 121). İncelenen dönemde bir inşaat işçisine (rençber- ırgat) ortalama 25 para (75 akçe) verildiğine göre, usta yevmiyesi de 50 para (150 akçe) olması gerekir. Zira işçi ücretleri ile ilgili yapılan düzenlemelerde işçi ile usta yevmiyesi arasındaki fark genellikle iki kat oranındadır (Refik, 1936: 61).

³ Örneğin Konya'da 1835 tarihli Mevlânâ Türbesi tamiri ve Çelebi Efendi konağının yapımında çalışacak olan nakkaş, sıvacı ve taşçılar Kayseri'den getirilmişlerdir (bkz. Ürekli, 1994: 193).

Taşçılar 12 Rebülevvel 1209/ 7 Ekim 1794'te çalışmaya başlamışlar ve 76 haftalık bir süre sonra, muhtemelen 21 Ramazan 1210/ 30 Mart 1796'da işi bitirmişlerdir. Tablo VII'de de görüldüğü üzere, bu süreç aylara bölünmek yerine, hafta hafta verilmiş, haftalar da kendi içinde 7 ayrı grupta toplanmıştır. Her grup *def'a*, *nişân*, *nişân-ı âher* ve *nişân-ı defter-i âher* gibi başlıklar altında yazılmıştır. Bunlardan 10 haftalık birinci grup 10 Ekim - 20 Aralık 1794 tarihlerini kapsıyor olmalıdır. 5 haftalık ikinci grubun soğuk kış günlerine, 24 haftalık üçüncü grubun ise bahar mevsimine ait olduğu zikredilmiştir. Diğer 4 grubun hangi tarihleri içine aldığı ise belirtilmemiştir. Sözü edilen ilk üç grup ücret açısından da diğerlerine göre farklılık arz etmektedir. 10 haftalık birinci grup 9975, 5 haftalık ikinci grup 4480, 24 haftalık üçüncü grubun 22'si 16.614, yirmi üçüncüsü 11.076, yirmi dördüncüsü de 5536 paralık birim fiyatlarla ücretlendirilirken, dört, beş, altı ve yedinci grubu oluşturan 37 haftanın her birine farklı birim fiyatlar uygulanmıştır. Bu durumda 76 haftadan 37'sinde standart bir fiyat, 39'unda ise muhtelif ücretler dikkat çekmektedir. Ustaların sayısı ve yevmiye adedi bilinmediğinden mevsimlere ve aylara göre sabit bir ücret çıkarmak da mümkün olamamıştır. Taşçı ustalarına ödenen ücret ise toplamda 908.677 parayı bulmaktadır (BOA, KK 806: 42-43).

Tablo VII- Taşçı Ustalarının Yevmiyeleri

Sıra	Açıklamalar	Hafta	Birim	Para	Akçe
1	-	10	9.975	99.750	299.250
2	Def'a şitâda tathîr-i ahcâr için yevmiye	5	4.480	22.400	67.200
3	Def'a baharda bed'e olundukda	0	0	0	0
	a	22	16.614	365.508	1.096.524
	b	1	11.076	11.076	33.228
	c	1	5.536	5.536	16.608
4	Nişân-ı defter-i âher	14	Her hafta farklı	237.435	712.305
5	Nişân	4	Her hafta farklı	56.341	169.023
6	Nişân-ı âherdir	6	Her hafta farklı	8.996	26.988
7	Nişân-ı âherdir	13	Her hafta farklı	101.635	304.905
	<i>TOPLAM</i>	76	-	908.677	2.726.031

İnşaat toplam 438 işçi çalışmıştır. Bu işçilerin hepsi isim isim ve aldıkları ücretle çalıştıkları günler tek tek kaydedilmiştir. İsimlerinin yanı sıra kaydedilen babalarının meslekleri ile adları ve kendilerinin sosyal statüsünü, fiziki durumunu ve mesleğini açıklar nitelikteki bilgiler bize, Konya'nın sosyal hayatı hakkında enteresan bilgiler vermektedir. Literatürümüzde daha çok tarımla uğraşan kişiler için kullanılan rençber tabiri, aynı zamanda işçi ve amele anlamlarını da içermektedir (bkz. Telci, 2002: 714-717). 1469-1700 arasındaki inşaat ve tamirat kayıtlarında düz işçiler ırgat terimi ile anılırken, daha sonra rençber olarak adlandırılmışlardır (Pamuk, 2000: 57; Pamuk, 2007: 169). Burada kütüphanenin inşaatında çalışan vasıfsız işçiler ise hem rençber hem de ırgat şeklinde isimlendirilmişlerdir. 1835 tarihli Mevlânâ Türbesi ve Çelebi Efendi Konağının tamirinde çalışan vasıfsız işçiler de "*rençberân amelesî*" adıyla yazılmışlardır (Ürekli, 1994: 193). Fakat işçi isimlerinin önündeki sıfat, unvan ve lakaplar, çeşitli mesleklerle uğraşan esnaf ve zanaatkarlara da burada iş verildiğini göstermektedir. Kütüphane inşaatında çörekçi, terzi, etmekçi, semerci, eskici, hazinedar, kahveci, dikici, kirişçi, kürekçi, tabbak, katırcı, hamamcı, kömürcü, leblebici, mutaf, yemenici, demirci, kasap, hamal, bezirci, nalband, arabacı gibi meslek sahipleri ile sarraç, sucu, saka, semerci, samancı, tabbak gibi babaları

zanaatkâr olan işçiler de çalışmışlardır. Böyle nitelikli kişilerin neden amele olarak inşaat işinde yer aldıkları maalesef açıklanamamaktadır. Ayrıca Dağlı, Türkmen, Boşnak, Kürt, gökgöz, kör, taval, çelebi, hâce, hacı ve çavuş gibi babaların çocukları; seyyid, derviş, imam, hacı, öksüz, kör, köse, deli gibi sosyal statü ve bazı fizikî özellikleri öne çıkanlar; Cezayirli, Giritli, Mısırlı, Maraşlı, Hadimli, Bozkırlı, Aladağlı, Kavaklı, Sulutaşlı, Dedesli, Dereli, Karkınlı, Gödeneli, Hoca Cihanlı, Araplarlı gibi memleket, şehir ve köylerden gelenler; Gürcü, Kürt, Arap, Boşnak gibi milliyetlere mensup kişiler ve Dimitri, Artin, Andon, Nikola, Kostanti, Giryakor gibi Hıristiyanlar da inşaatı istihdam edilmişlerdir. Fakat bu Hıristiyan işçilerin Müslüman işçilere göre sayısı pek düşük kalmakta, 438 kişiden sadece 17'sini bunlar oluşturmaktadır. Buradaki meslek, sosyal statü, unvan ve sıfatlarla anılan kişiler, Konya'nın bu dönemdeki sosyal yapısına önemli bir ışık tutmaktadır. Bununla ilgili olarak incelenen dönemde Konya'nın çevre şehir ve köyler ile denizaşırı memleketlerden yoğun bir göç aldığı söylenebilir.

İnşaatı çalışan toplam 438 ayrı işçiye günlüğü 10 ile 33 para arasında değişen ücretlerle 12.219 yevmiye karşılığında 315.173 paralık bir ödeme yapılmıştır. İşçilerde zaman zaman benzer isimlere rastlanılmakta ise de bunlardan ne kadarının aynı, ne kadarının da farklı kişiler oldukları sarıh bir şekilde tespit edilemediğinden, her bir isim ayrı bir işçi olarak kabul edilmiştir.

İnşaat işçilerinin aldıkları yevmiye ücreti zaman içinde farklılık göstermiş, 1490 ile 1914 arasında ücretler 300 kattan fazla artmıştır (Pamuk ve Özmucur, 2007: 171). Buna göre, vasıfsız düz bir işçinin yevmiyesi 1490'da 4,7 akçe iken, 1590'da 11,7 akçe olmuş, 1690'da ise 26,2 akçeye yükselmiştir (Pamuk ve Özmucur, 2007: 166). Özkaya, 18. yüzyılda işçi ücretlerinin bir kat daha arttığını, fakat 1742 yılında yapılan düzenlemeyle 20-24 akçeye çekildiğini belirtirken (Özkaya, 1985: 255), Pamuk'un verilerinde böyle bir artış görülmemektedir (Pamuk ve Özmucur, 2007: 166). Tabakoğlu'da, 1775'i yıllara gelindiğinde İstanbul ve civarında inşaat şantiyelerinin fazlalığından dolayı 60-70 akçe olması gereken ücretlerin 100-125 akçeye çıktığını zikretmektedir (Tabakoğlu, 1998: 291; Tabakoğlu, 2005: 174). İşçi ücretlerindeki artış devam ettiğinden, 1790'da 80,2 akçe olmuş, 1890'da 1063 akçeye çıkmış, 1914'te ise 1861 akçeye yükselmiştir (Pamuk ve Özmucur, 2007: 166). Bu veriler doğrultusunda; düz inşaat işçilerinin reel ücretlerinin 16. yüzyılda % 30-40 oranında azaldığı, 18. yüzyılın ortasına kadar çok az değiştiği, daha sonra 19. yüzyılın ortasına kadar % 30, 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başlarında ise % 40 oranlarında arttığı tespit edilmiştir (Pamuk ve Özmucur, 2007: 170).

İncelenen dönemde Konya'da bir inşaat işçisinin aldığı ortalama yevmiye ücreti 25 para (75 akçe) dir. Tablo VIII'de de görüldüğü üzere, defterdeki toplam işçinin %72,1'i, yevmiyenin %56,7'si, ücretin de %54,9'u 25 para üzerinden hesaplanmıştır. Ancak bunun yanında 22 farklı ücret birimi de dikkat çekmektedir. İşçi ücretlerinin günün uzunluk ve kısalığına göre de hesaplandığı bilinmektedir. 1585'tarihli bir hükümde, Mayıs-Kasım ayları arasındaki günlük ücretler 12'şer akçe, Kasım-Mayıs ayları arasındaki ücretler ise 10'ar akçe olarak belirtilmiştir (Refik, 1936: 61-65). Buna göre, işçilerdeki ücret farklılığının bir kısmı, yaz ve kış aylarındaki günün uzunluk ve kısalığına bağlanabilir. Ancak hepsini bununla izah etmek mümkün değildir. Zira en düşük işçi ücretleri ile en yüksek işçi ücretleri arasında derin bir uçurum göze çarpmaktadır. Bu durum vasıfsız işçiler arasına nitelikli işçilerin de yazılmış olabileceği ihtimalini akla getirmektedir. Çünkü standart işçi ücreti olan 25 paranın üzerinde ücret alan 65 işçi, bunun altında ücret alan 57 işçi dikkat çekmektedir. Bunun yanında tablo VIII'de görülen küsuratlı rakamların yevmiye ücreti olamayacağı malumdur. Fakat ücretler, her işçinin aldığı para, çalıştığı gün sayısına bölünerek bulunduğu küsuratlı çıkmıştır. Muhtemelen bu durum toplam paranın sonunu "0" veya "5" gibi rakamlara yuvarlamak gayretinden kaynaklanmıştır (BOA, KK 806: 30-37).

Tablo VIII- Rençber – Irgat Ücretleri

<i>Sıra</i>	<i>İşçi Adedi</i>	<i>Günlük ücret</i>	<i>Yevmiye</i>	<i>Toplam Para</i>	<i>Toplam Akçe</i>
1	3	10	60	600	1.800
2	1	10,238	21	215	645
3	1	12,222	18	220	660
4	1	15	22	330	990
5	1	16,363	22	360	1.080
6	1	17	33	561	1.683
7	39	20	1.232	24.640	73.920
8	1	20,833	24	500	1500
9	1	21,153	26	550	1650
10	4	22	346	7.612	22.836
11	1	23,611	18	425	1.275
12	2	24,666	30	740	2.220
13	1	24,905	53	1.320	3.960
14	316	25	6.934	173.100	519.300
15	1	26,176	34	890	2.670
16	1	27,142	28	760	2.280
17	1	29,803	51	1.520	4.560
18	48	30	1.612	48.360	145.080
19	1	30,391	23	699	2.097
20	1	32,822	192	6.302	18.906
21	1	32,946	186	6.128	18.384
22	11	33	1.254	41.382	124.146
	438	-	12.219	315.173*	945.519

* 317.214 yapıyor.

Taşçı usta ve kalfalarından sonra demirci usta ve kalfaları da bir başka kalemi teşkil etmektedir. Ustalara 60 (180 akçe), kalfalara ise 30 para (90 akçe) yevmiye verilmiştir. Türk usta ve kalfalarının yanında Agop, Artin, Minas, Manik ve Evak gibi Ermenilere de rastlanılmaktadır. Tablo IX'da da görüldüğü üzere, demir işi için 15'i usta 13'ü kalfa toplam 28 ayrı kişi istihdam edilmiştir. Demirci ustalarından 9'u, kalfalarından da 5'i Ermenidir. Ustalardan 2'si 5, 7'si 4, 3'ü 3, 3'ü de 2 günden 53 yevmiye, kalfalardan 1'i 5, 4'ü 6, 2'si 4, 2'si 3, 4'ü de 2 gün olmak üzere toplam 51 yevmiye çalışmışlardır. Ustalara 3180 para, kalfalara da 1530 para olmak üzere demirci usta ve kalfalarına toplam 4710 para ödenmiştir (BOA, KK 806: 4).

Tablo IX- Demirci Usta ve Kalfa Yevmiyeleri

<i>Sıra</i>	<i>Açıklamalar</i>	<i>Adedi</i>	<i>Yevmiye Ücreti</i>	<i>Yevmiye Adedi</i>	<i>Toplam Para</i>	<i>Toplam Akçe</i>
1	Usta	15	60	53	3.180	9.540
2	Kalfa	13	30	51	1.530	4.590
	<i>Toplam</i>	28	-	104	4.810*	14.430

*4710 yapıyor

İnşaattaki kereste işi için hızarıcılar da istihdam edilmiştir. Tablo X'de de görüldüğü üzere, 12 kişiye günlüğü 35 paradan 134 yevmiye karşılığında 4690 para ödenmiştir. Bunlardan 5'i 13, 1'i 12, 2'si 11, 2'si de 5 gün çalışmışlardır (BOA, KK 806: 3).

Tablo X- Hızarcı Yevmiyesi

Sıra	Açıklamalar	Adet	Yevmiye Ücreti	Yevmiye Adedi	Toplam Para	Toplam Akçe
1	-	12	35	134	4.690	14.070
	<i>Toplam</i>	<i>12</i>	<i>35</i>	<i>134</i>	<i>4.690</i>	<i>14.070</i>

Usta, kalfa ve ırgatların dışında tablo XI'de de görüldüğü üzere, "Cümle marifetiyle müstahdem olunan" kişilere de rastlanılmaktadır. Bu iş için tek bir kişi mi çalıştırıldı, yoksa birden fazla kimseye mi iş verildi, maalesef tespit edilememektedir. Müstahdeme 531 yevmiye karşılığı günlüğü 2 para olmak üzere toplam 1062 para ödenmiştir. Öyle anlaşılıyor ki inşaatta en düşük yevmiyeyi bu vazifeyi yürüten veya yürütenler almıştır (BOA, KK 806: 49).

Tablo XI- Müstahdem Yevmiyesi

Sıra	Açıklamalar	Ücret	Yevmiye	Para	Akçe
1	Cümle marifetiyle müstahdem olunan âdem yevmiyesi	2	531	1.062	3.186
	<i>Toplam</i>	-	<i>531</i>	<i>1062</i>	<i>3.186</i>

3-Malzemeler ve Ücretleri

Taş ve kumun yanında en önemli inşaat malzemelerinden biri de kireçtir. Kirecin hem Konya'dan hem de Karaman, Derbend, Akviran, Apa ve Kavak gibi yerlerden temin edildiği anlaşılmaktadır. Buna göre Konya'dan 9 defa ayrı ayrı kireç alımı yapılırken diğer yerleşim merkezlerinden birer defa alınmıştır. Kireç miktarı ile buna ödenen para arasında standart bir fiyat birimi ortaya çıkmamaktadır. Bu durumun kirecin farklı uzaklıktaki yerlerden getirilmesinden kaynaklandığı şüphesizdir. Tablo XII'de de görüldüğü üzere, Konya, Kavak, Apa, Akviran ve Derbend'den alınan kirecin birim fiyatı birbirlerine oldukça yakın iken, Karaman kireci bu değerlerin ortalama iki katı kadardır. Ayrıca Konya'dan 9 ayrı seferde alınan kirecin birim fiyatı her defasında farklılık göstermektedir. Belki de bu, getirilen kirecin miktarından kaynaklanmaktadır. Şu halde, inşaatta 105.907 kıyye (Kıyye, Vukıyye, Okka: 400 dirhem=1.2822945 kg, '1.282 kg. olarak kullanılacaktır'. Bkz Hinz, 1990: 30; İnalçık, 1991: 27-45; İnalçık, 2000: 446) kireç kullanılmış, bunun karşılığında 168.800 para harcama yapılmıştır (BOA, KK 806: 23).

Tablo XII- Konya ve Çevresinden Alınan Kireç

Sıra	Açıklamalar	Kıyye	Kg.	Birim Fiyat	Tutar Para	Tutar Akçe
1	Karaman	17.259	22126,038	3,19	55.059	165.177
2	Derbend	8.467	10854,694	1,16	9.840	29.520
3	Akviran	11.560	14819,92	1,56	18.115	54.345
4	Apa	18.743	24028,526	1,34	25.233	75.699
5	Kavak	11.675	14967,35	1,29	15.175	45.525
6	Konya	37.803	48463,446	1,33	50.378	151.134
	<i>Toplam</i>	<i>105.907*</i>	<i>135259,974</i>	<i>1,59</i>	<i>168.800**</i>	<i>506.400</i>

*105.507 yapıyor; **173.800 yapıyor

İnşaatta boya ve alçı gibi malzemeler de kullanılmıştır. Tablo XIII'de de görüldüğü üzere, alçı Eskişehir İnönü'den getirilmiştir. Hâlbuki Konya çevresindeki Kiçi Muhsine köyü ile Aksaray'da alçı taşı ocakları bulunmakta ve XIX. yüzyılda da işler durumda idi. Nitekim 1835'de onarımı yapılan Mevlânâ Türbesinin alçı ihtiyacı yukarıda sözü edilen iki merkezden getirilmiştir (Ürekli, 1994: 190; Küçükdağ, 1996: 189). Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde kullanılan alçı neden bu kadar yakın yerlerden değil de, çok daha uzak bir yerleşimden sağlanıldığı ise maalesef izah edilememektedir. Üç ayrı kaleme alınan alçı ve alçı taşına arabası 280 paradan 10 araba karşılığında 2800 para harcanırken (BOA, KK 806: 28, 50), boyaya çok daha az bir masraf yapıldığı dikkat çekmektedir. Ayrıca boya ve sülün için 300 para ödenirken, isim belirtilmeksizin “ve sâ'ir” başlığı altında yapılan 1800 paralık bir masraf daha göze çarpmaktadır (BOA, KK 806: 50).

Tablo XIII- Boya ve Alçı

<i>Cinsi</i>	<i>Araba</i>	<i>Araba Ücreti</i>	<i>Para</i>	<i>Akçe</i>
Alçı	4	280	1.120	3.360
Alçı	3	280	840	2.520
Alçı	3	280	840	2.520
Boya ve Sülün (?)	-	-	300	900
Sâ'ir masârif	-	-	1.800	5.400
<i>Toplam</i>	-	-	<i>4.900</i>	<i>14.700</i>

Osmanlı Devleti'nde harp mühimmatından sayılan ve ihracı yasak mallar arasında yer alan kurşun (Arıkan, 1991: 297), aynı zamanda cami, mescit, medrese, imaret, bedesten vs. gibi yapıların üst çatılarını kar ve yağmurdan korumak maksadıyla da kullanılırdı. Defterin üç ayrı yerinde kurşun masrafından bahsedilmektedir. Bu kalemleri ayrı ayrı belirtmek yerine bir başlık altında toplamayı tercih ettiğimizi zikretmemiz gerekir. Tablo XIV'de de görüldüğü üzere, kurşun'un iki kalemi Bozkır ve Karamürsel'den getirilirken, üçüncü kalemin nereden alındığı zikredilmemiştir. Bozkır'ın dışında Konya'ya en yakın kurşun maden ocaklarından biri de Niğde'ye bağlı Bereketli (Uzunçarşılı, 1988: 578) olmasına rağmen, buradan değil de Karamürsel'den kurşun alınması, en azından nakliye ücretini artırmış olmalıdır. Burada her ne kadar kurşunun taşınması işine ödenen paradan bahsedilmekte ise de, bunun aynı zamanda kurşunun kendisini de içine aldığı düşünmekteyiz. Ayrıca İstanbul ve Bozok'tan da ustalar getirilmiştir. Bunların kurşuncu ustası olmaları muhtemeldir. Yine ustaların yanında mübaşir ve bir nevi postacılık yapan tatarlar ile XVIII. ve XIX. yüzyıllarda Bozok merkez olmak üzere Anadolu'da hâkimiyet kuran âyan ailesi Çapanoğullarının liderleri Cabbar-zâde ve Süleyman Bey'in (bkz. Mert, 1980; Mert, 1993: 221-224) adamlarına da harcama yapılmıştır. Kurşun ve kurşun ustalarının dışında kütüphane yakınlarında yeni bir mezar yapımı için de yevmiyesi 18 paradan ırgat da istihdam edilmiştir (BOA, KK 806: 28, 46, 51).

Tablo XIV- Kurşun ve Kurşun Ustaları

<i>Sıra</i>	<i>Açıklamalar</i>	<i>Para</i>	<i>Akçe</i>
1	Kurşun nakliyesi	30.000	90.000
2	Bozkır'dan kurşun nakliyesi	30.000	90.000
3	Karamürsel'e kurşun nakliyesine verilen	3.920	11.760
4	Karamürsel'e kurşun nakliyesine verilen	17.600	52.800
5	Âsitânedan gelen ustalara fî 20	2.400	7.200

6	Bozok tarafından ustaların mübaşirine verilen	1.200	3.600
7	Def'a Bozok tarafından ustalarla gelen mübaşire verilen	1.000	3.000
8	Def'a akdemlerce gelen Cabbar-zâde'nin âdemine verilen hizmet	1.600	4.800
9	Bu akdem yine ol taraftan gelen Süleyman Beğ âdemine verilen	1.200	3.600
10	İki def'a Tatar'a verilen	1.200	3.600
11	Eskişehir'den gelen pencere parmaklıkları için ... (?) verilen	1.680	5.040
12	Mektup getiren Tatar'a def'a iki	400	1.200
13	Kubbe hasırlara verilen 3	1.500	4.500
14	Def'a mezâr-ı cedîd için i'mâl olunan irâgat yevmiye fi 18	460	1.380
	<i>Toplam</i>	<i>94.140</i>	<i>282.420</i>

*94160 yapıyor

Kütüphanede kullanılan değişik cins ve boyutlardaki demir, iki farklı kategoriye ayrılmıştır. İlki esnaftan alınan ket, zıvana, pencere ve civata (BOA, KK 806: 40), diğeri ise elvân ve ocak demirleridir (BOA, KK 806: 49). Tablo XV'de de görüldüğü üzere, birinci gruptaki demir 7 ayrı kalemde toplanırken, ikinci gruptaki ise tek kalemde birleştirilmiştir. Buna göre 7 başlıktan ilk üç sırayı mismâr ve enser adıyla kaydedilen çivi, mih ve demir kazıklar (Türk Dil Kurumu, 1993: 1760) ile pencere ve civata demirleri alırken geriye kalan dördünün niteliği belirtilmemiştir. Fakat birim fiyatlarındaki çeşitlilikten aynı cins demir olmadıği söylenebilir. Bunlardan en fazla para mismâr ve enser (çivi) demirlerine harcanırken, en yüksek birim fiyata sahip olanın da pencere demirlerinin olduğu dikkat çekmektedir. Bu gruptakilere 2998,5 kıyyelik bir ağırlıkla 70.353 para, ikinci gruptaki elvan ve ocak demirlerine de 13.413 para ödenirken, toplamda 83.766 para verilmiştir.

Tablo XV- Demir Masrafı

	<i>Sıra</i>	<i>Açıklamalar</i>	<i>Kıyye</i>	<i>Kg.</i>	<i>Birim</i>	<i>Toplam Para</i>	<i>Toplam Akçe</i>
I. Grup	1	Esnaftan ceste ceste alınan demir-i mismâr ve enser	1190,5	1526,221	32	38.096	114.288
	2	Havale pencereler	188,5	241,657	34	6.409	19.227
	3	Civata için ham demirler	124	158,968	19	2.356	7.068
	4	Def'a alınan	541,5	694,203	20	10.830	32.490
	5	Def'a alınan	541,5	694,203	19	4.589	13.767
	6	Def'a alınan	164	210,248	18	2.952	8.856
	7	Def'a alınan	248,5	318,577	18	5.121	15.363
		<i>Toplam</i>	<i>2998,5</i>	<i>3844,077</i>		<i>70.353</i>	<i>211.059</i>
x	x	x	x	x	x	x	x
II. Grup	1	Defter ile alınan demir elvânı ve ocak için demir masârıfı	-	-	-	13.413	40.239
		<i>Toplam</i>	-	-	-	13.413	40.239
		<i>Genel Toplam</i>	<i>2998,5</i>	<i>3844,077</i>	-	<i>83.766</i>	<i>251.298</i>

Kütüphanedeki doğrama işleri için kullanılan kerestenin sadece parasal değeri verilmiş, cinsi ve nereden getirildiği zikredilmemiştir. 1835'de tamiri yapılan Konya'daki Mevlânâ Türbesinin kapı ve tavan gibi incelik isteyen yerlerin kerestesi Beyşehir'den; iskele

kurmak için gerekli olan ağaç ve tahta ise Ilgın ve Belviran kazalarındaki ormanlardan sağlanmıştır (Ürekli, 1994: 190; Küçükdağ, 1996: 188). Buradan hareketle inşaattaki kerestelerin Beyşehir, Ilgın ve Belviran kazalarından temin edildiği söylenebilir. Tablo XVI'da da görüldüğü üzere, iki ayrı kalemde toplanan keresteye toplam 47.358 para ödenmiştir (BOA, KK 806: 40). Bunun dışında çerçeve, kapı ve kanat için alınan ceviz ağacının nakliyesine de 800 para verilmiştir (BOA, KK 806: 50).

Tablo XVI- Kereste Masrafı

Sıra	Açıklamalar	Para	Akçe
1	Bâ defter alınan	26.939	80.817
2	Bâ defter alınan	20.419	61.257
-	-	47.358	142.074
1	Çerçeve, kapı ve kanat için alınan ceviz ağacı nakliyesi	800	2.400
-	<i>Toplam</i>	<i>48.158</i>	<i>144.474</i>

Kütüphanenin üstü sağır kasnaklı bir kubbe ile örtülmüştür (Eroğlu, 2003: 195). Bu kubbenin yapımında kullanılan tuğlalar için toplamda 39.080 para harcanmıştır. Tablo XVII'de de görüldüğü üzere, harcama beş ayrı kalemde gösterilmiş, bunlardan ikisinin 25, birinin 5, diğerinin 60, bir diğerinin de 19,5 paralık birim fiyata sahip olduğu zikredilmiştir. Ayrıca ilk iki kalem için herhangi bir açıklama yapılmazken, diğerleri hakkında “*âherden alınan*”, “*def'ası*”, “*def'ası cümle*” gibi notlar dikkat çekmektedir. Bu beş kalemin parasal değeri 20.301 yaparken, “*cem'an hesap olundukda*” diyerek ayrı bir başlıkta toplam 39.080 paraya çıkarılmış, aradaki 18.779 paralık farkın nereden kaynaklandığı belirtilmemiştir.

Tablo XVII-Kubbe İçin Tuğla Masrafı

Sıra	Açıklamalar	Birim	Para	Akçe
1	-	60	8.901	26.703
2	-	5	6.460	19.380
3	Âherden alınan	25	2.000	6.000
4	Def'ası	25	2.180	6.540
5	Def'ası cümle	19,5	760	2.280
-	<i>Toplam</i>	-	<i>20.301</i>	<i>60.903</i>
-	<i>Cem'an hesap olundukta</i>	-	<i>39.080</i>	<i>117.240</i>

İnşaatta bağlayıcı unsur olarak Horasan harcı kullanılmıştır. Daha çok sarnıç, su kuyusu, su kemerleri çeşme ve hamam gibi su yapılarında tercih edilen bu harç, kirecin içerisine tuğla ve kiremit benzeri malzemeler karıştırılarak elde edilmektedir (Böke vd, 2004: 90-95). Tablo XVIII'de de görüldüğü üzere, kütüphanenin Horasan harcı iki ayrı kalemde farklı miktar ve birim fiyatlarla alınmış, toplamda 3542 kilelik harca, 15.850 paralık ödeme yapılmıştır.

Tablo XVIII- Horasan Masrafı

Sıra	Açıklama	Kile	Birim Fiyatı	Para	Akçe
1	Horasan	3232	5	16.160	48.480
2	Horasan	310	4	1.240	3.720
-	<i>Toplam</i>	<i>3542</i>	-	<i>15.850</i>	<i>47.550</i>

*17.400 yapıyor.

İnşaatın başlama tarihi olan 12 Rebiülevvel 1209/ 7 Ekim 1794'ten 2 gün önce, 10 Rebiülevvel 1209/ 5 Ekim 1794'ten bitim tarihi olan 17 Safer 1211 / 22 Ağustos 1796'ya kadar işçilerin yiyecek ve konaklama masrafı da ay ay çıkarılmıştır. Burada işçilere yiyecek ve içecek olarak nelerin verildiğinin dökümünün yerine parasal karşılığı kaydedilmiştir. Buna göre inşaatın tamamlanması, hicri takvimle, 24 ay sürmüştür, işçilere yapılan ödeme her ay farklılık göstermiştir. Tablo XIX'da da görüldüğü üzere, sürenin sonunda harcama miktarı 118.728 parayı bulmuştur. Aylar bazında en fazla harcama 10.157 para ile 1209/1794 yılının Ramazan'ında yapıldığı görülürken, 1210/1795 yılının Ramazan ayında ise 4.620 paraya düşmüştür. Bunun yanında her ne kadar 15.000 paralık bir masraf kaleminin varlığı dikkat çekmekte ise de bu harcama bir aylık değil, üç aylık masrafın tek satırda birleştirilmesinden kaynaklanmıştır. Ayrıca aylar ile harcama toplamları birbirini tutmadığı ve 1210 yılının Receb ayı ödemesinin de kaydırıldığı anlaşılmaktadır (BOA, KK 806: 48).

Tablo XIX- Mutfak ve Konaklama Masrafı

Sıra	Aylar	Açıklamalar	Para	Akçe
1	İki aded yekün mucibince masâ-nf sene 10 Rebiülevvel 1209	-	15.000	45.000
2	Cemâziyelâhir	-	6.844	20.532
3	Receb	-	5.786	17.358
4	Şaban	-	5.666	16.998
5	Ramazan	-	10.157	30.471
6	Şevval	-	4.765	14.295
7	Zilkâde	-	4.985	14.955
8	Zilhicce	-	4.673	14.019
9	Muharrem sene 1210	-	5.018	15.054
10	Safer	-	4.850	14.550
11	Rebiülevvel	-	5.012	15.036
12	Rebiülâhir	-	5.090	15.270
13	Cemâziyelevvel	-	4.355	13.065
14	Cemâziyelâhir	-	4.489	13.467
15	Receb	Kaydırılmış veya unutulmuş	0	0
16	Şaban	-	4.483	13.449
17	Ramazan	-	5.870	17.610
18	Şevval	-	4.620	13.860
19	Zilkâde	-	3.620	10.860
20	Zilhicce	-	3.290	9.870
21	Muharrem sene 1211	-	4.590	13.770
22	Safer	-	5.565	16.695
	<i>Toplam</i>		<i>118.728</i>	<i>356.184</i>

Binanın inşasında tablo XX'de de görüldüğü üzere, niteliği ve cinsi belirtilmeden 4 ayrı kalemde toplam 66.992 paralık bir masraf yapılmıştır. Her ne kadar defter ile alındığı zikredilse de bu paranın hangi mal ve hizmetler karşılığında ödendiği anlaşılmamaktadır (BOA, KK 806: 50).

Tablo XX- Mütferrik Masraf

Sıra	Açıklamalar	Para	Akçe
1	Bâ-defter	32.324	96.972
2	Bâ-defter	13.836	41.508
3	Bâ-defter	16.467	49.401
4	Bâ-defter	4.365	13.095
<i>Toplam</i>		<i>66.992</i>	<i>200.976</i>

Binanın pencerelerinde ne kadar cam kullanıldığı, nereden ve nasıl getirildiği belirtilmezken tablo XXI'de de görüldüğü üzere, sadece Camcı Seyyid Mehmed'in 228 yevmiye çalıştığı ve kendisine 22.800 paralık bir ödeme yapıldığı zikredilmiştir. Bu durumda camcının yevmiesi 100 paraya gelmektedir (BOA, KK 806: 51).

Tablo XXI- Cam Masrafı

Sıra	Açıklamalar	Yevmiye	Ücret	Para	Akçe
1	Camcı Seyyid Mehmed	-	-	8.800	26.400
2	Camcı Seyyid Mehmed	-	-	14.000	42.000
<i>Toplam</i>		<i>228</i>	<i>100</i>	<i>22.800</i>	<i>68.400</i>

Kütüphanenin yapımı bittikten sonra içinin teşrifatına yönelik kilim, minder, kılıf, astar, seccâde ve hasır gibi mefruşat alınmıştır. Tablo XXII'de de görüldüğü üzere, bunlara da 21.342 para harcanmıştır. 1 seccâde ve 19 kilimin dışında diğerlerinin adet ve miktarı belirtilmemiştir. Bunların aynı zamanda fiyatları da çıkarılabilmektedir. Buna göre 1 seccâde 640 para iken, 1 kilim de 680 paradır (BOA, KK 806: 53). Kilim ile seccâde fiyatlarının birbirine çok yakın olması, muhtemelen seccâdenin niteliğinden kaynaklanmaktadır.

Tablo XXII- Mefrûşât Masrafı

Sıra	Açıklamalar	Adet	Para	Akçe
1	Kilimce	19	12.920	38.760
2	Minder, kılıf ve astar	-	2.582	7.746
3	Kilimce, hasır vs.	-	5.200	15.600
4	Seccâde	1	640	1.920
<i>Toplam</i>		<i>-</i>	<i>21.342</i>	<i>64.026</i>

Görüldüğü üzere, inşaatta kullanılan malzemelerden bir kısmı Konya ve çevresinden, bir kısmı da değişik yerlerden temin edilirken, bir kısmının da nereden getirildiği belirtilmemiştir. Aynı tarihlerde (6 Zilkâde 1212/ 22 Nisan 1798) Mevlâna Türbesinin tamiri için gerekli olan kereste, alçı, kireç, taş, tuğla, demir, kurşun vs. gibi malzemelerin hiç birisinin Konya şehrinde bulunmadığı, her bir malzemenin kaza dâhilinden veya sair kazalardan alınarak nakledilmesi gereği üzerinde durulmaktadır (KŞS 67: 136/2). Buradan da anlaşılacağı üzere kütüphanenin yapımı için gerekli malzemenin ekseriyetinin Konya dışından alındığı sonucuna varılabilir.

Kütüphanenin inşasına toplam 2.281.098 para harcandığı belirtilmektedir. Fakat masraf kalemleri tek tek hesaplandığında yekûnlar ile ayrıntıların toplamaları birbirini tutmamaktadır. Buna göre yekûnların toplamı 2.281.557 iken, mufassal toplam 2.289.939 paradır. Defterde toplam verilen rakam ile yekûn toplamaları arasındaki fark, kâtibin toplama

işleminde yaptığı ufak yanlışlıktan kaynaklanmış olmalıdır. Zaten iki sayı arasında ciddi bir fark da bulunmamaktadır. Yekûnların toplanmasıyla elde ettiğimiz rakamı esas aldığımızda, kütüphane 6.844.671 akçeye, 2.281.557 paraya, 57.038,925 kuruşa mal olmuştur.

Tablo XXIII’de de görüldüğü üzere, 22 başlık altında topladığımız bu harcamalarda en fazla para %39,8’lik dilimle taşçı ustalarına verilirken, ikinci sırada % 15,9’luk oranla 6 kaleme dağılmış olan taş ve taş nakline, üçüncü sırada ise %13’8’lik payla vasıfsız işçilere ödenmiştir. Bir diğer önemli harcama kalemini de % 7,4 ile kireç oluşturmuştur. İnşaatin en önemli unsuru olan taşın yapılan ödeme miktarı toplamda (alım, nakil ve işçilik) % 55,7’yi bulmaktadır. Fakat bu yekûn içerisinde asıl ağırlığın taş ustalarına ait olduğunu belirtmekte fayda vardır.

Tablo XXIII– İnşaatin Toplam Masrafı

Sıra	Harcama Kalemleri	Para	Akçe	Yüzde %
1	Hüccet-i Şer’iye ile Alınan ve Taş Masrafı	95.025	285.075	4,2%
2	Taş Arabacıları	10.100	30.300	0,4%
3	Kum Arabacıları	22.364	67.092	1,0%
4	Karasığır Arabacıları	41.917	125.751	1,8%
5	Camus Arabacıları	106.098	318.294	4,7%
6	Eşek Arabaları	87.085	261.255	3,8%
7	Taşçı Ustalarının Yevmiyeleri	908.677	2.726.031	39,8%
8	Rençber Ücretleri	315.173	945.519	13,8%
9	Demirci Usta ve Kalfa Yevmiyeleri	4.810	14.430	0,2%
10	Hızarcı Yevmiyesi	4.690	14.070	0,2%
11	Müstahdem Yevmiyesi	1.062	3.186	0,0%
12	Konya ve Çevresinden Alınan Kireç	168.800	506.400	7,4%
13	Boya ve Alçı	4.900	14.700	0,2%
14	Horasan	15.850	47.550	0,7%
15	Kurşun Masrafı	94.140	282.420	4,1%
16	Demir Masrafı	83.766	251.298	3,7%
17	Kereste Masrafı	48.158	144.474	2,1%
18	Kubbe İçin Tuğla Masrafı	39.080	117.240	1,7%
19	Mutfak ve Konaklama Masrafı	118.728	356.184	5,2%
20	Müteferrik Masraf	66.992	200.976	2,9%
21	Cam Masrafı	22.800	68.400	1,0%
22	Mefrûşât Masrafı	21.342	64.026	0,9%
	<i>Toplam</i>	<i>2.281.557</i>	<i>6.844.671</i>	<i>100%</i>

SONUÇ

İncelediğimiz defterin Türk yapı ve yapı malzemesi tarihi bakımından oldukça önemli bir yere sahip olduğunu düşünmekteyiz. Zira XVIII. yüzyılın Konya’sında inşa edilen bir yapının, hangi aşamalardan geçtiği, taş, kum, kurşun, tuğla, kereste, demir gibi lüzumlu malzemenin nerelerden ve nasıl temin edildiği, işçi ve ustaların yevmiyeleri ile malzeme fiyatları hakkında son derece kıymetli veriler sunmaktadır.

İnşaati 656 gün süren ve 6.844.671 akçeye, 2.281.557 paraya, 57.038,925 kuruşa mal olan Yusuf Ağa Kütüphanesi, 1794-1796 yılları arasında yapılmış olmasına rağmen, ilave

edildiği XVI. yüzyıl eseri olan Sultan Selim Camii mimarisine başarılı bir şekilde uydurulmuştur. Binada kullanılan taş; Eski-il, Obruk, Sille ve Gödene (Hoca Cihan, taş ocakları ve sâ'ir mahal)'den, kireç; Konya, Karaman, Derbend, Akviran, Apa ve Kavak'tan, alçı; Eskişehir İnönü'den, kurşun; Bozkır ve Karamürsel'den, pencere parmaklıkları; Eskişehir'den getirilmiştir. Ayrıca nereden getirildiği zikredilmeyen bazı kalemlerin de Konya dışından nakledildiği sanılmaktadır. Taş ve kumun taşınmasında camus, karasığır ve eşek arabaları kullanılmıştır. Binanın kurşun kaplamasını yapacak ustalar ise İstanbul ve Bozok'tan temin edilmiştir. İnşaatta çalışan amelelerin isimleri önündeki açıklamalardan, bu dönemde Konya'nın gerek yakınındaki köylerden gerekse uzak diyarlardan önemli bir göç aldığı anlaşılmaktadır. Yine bu isimlerden hareketle 438 vasıfsız işçiden 17'sinin Rum, 15 demirci ustasından 9'unun ve 13 demirci kalfasından da 5'inin Ermeni olduğu tespit edilebilmiştir. İncelenen dönemde (1794-1796) Konya'da bir inşaat işçisinin ortalama yevmiyesi 25 para (75 akçe) iken, camcının 100 para, demirci ustasının 60 para (180 akçe), demirci kalfasının ise 30 para (90 akçe) ücrete sahip olduğu anlaşılmıştır.

KAYNAKLAR

- Arıkan, Z. (1991), "Osmanlı İmparatorluğu'nda İhracı Yasak Mallar (Memnu Meta)", *Prof.Dr.Bekir Kütükoğlu'na Armağan*, İstanbul, 279-306.
- Barkan, Ö. L. (1972), *Süleymaniye Cami ve İmareti İnşaatı (1550-1557)*, I, Ankara.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi Kamil Kepeci Tasnifi (BOA, KK): 806.
- Bayram, M. (2007 baskıda), *Türkiye Selçukluları Zamanında Konya'da Dinî ve Fikrî Hareketler*, Yayınlanmamış kitap.
- Böke, H. ve diğerleri (2004), "Tarihi Yapılarda Kullanılan Horasan Harcı ve Sıvalarının Özellikleri", *Yapı Dergisi*, 269/4, 90-95.
- Can, M. (1989), "Sadreddin Konevi'nin Eserleri ve Kütüphanesi", *Selçuk Dergisi - Konevi Özel Sayısı-*, IV, Konya, 113-127.
- Can, M. (2003), "Konya'da Basım – Yayım / Kütüphanecilik", *Osmanlı Döneminde Konya*, Edt.Yusuf Küçükdağ, Konya, 83-194.
- Cunbur, M. (1963), "Yusuf Ağa Kütüphanesi ve Kütüphane Vakfiyesi", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, I/1, Ankara, 203-217.
- Cunbur, M. (1986), "Selçuklu Devri Konya Kütüphaneleri", *Selçuk Dergisi*, II, Konya, 37-44.
- Çağatay, N. (1981), *Bir Türk Kurumu Olan Ahilik*, Konya.
- Ergin, O. (1957), "Sadreddin al-Qunawi ve Eserleri", *Şarkiyat Mecmuası*, II, Ankara, 63-90.
- Eroğlu, B. (2003), "Konya'da Yusuf Ağa Kütüphanesi", *Osmanlı Döneminde Konya*, Edt. Yusuf Küçükdağ, Konya, 195-206.
- Faisal Finans Kurumu, (1986), *Yusufağa Kütüphanesi Tarihçe Teşkilat ve Kataloğu I*, Konya.
- Hinz, W. (1990), "İslâm'da Ölçü Sistemleri" (Çev. Acar Sevim), *Türklük Araştırmaları Dergisi*, İstanbul, 1-82.
- İnalçık, H. (1991), "Osmanlı Metrolojisine Giriş" (Çev. Eşref Bengi Özbilen), *Türk Dünyası Araştırmaları*, 73, İstanbul, 27-45.
- İnalçık, H. (2000), *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi*, I, (Çev. Halil Berktaş), İstanbul.

Konya Şer'îye Sicilleri (KŞS): 67, 80.

Konyalı, İ. H. (1997), *Âbideleri ve Kitabeleri ile Konya Tarihi*, Ankara.

Küçükdağ, Y. (1996), "1251 H / 1835 M. Tarihli Mevlânâ Türbesi ve Çelebi Efendi Konağı Tamir ve İnşası Defteri", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, II, Konya, 181-206.

Mehmed Süreyya, (1308), *Sicilli Osmanî*, IV, İstanbul.

Mert, Ö. (1980), *XVIII. ve XIX. Yüzyıllarda Çapanoğulları*, Ankara.

Mert, Ö. (1993), "Çapanoğulları", *DİA*, VIII, İstanbul, 221-224.

Önder, M. (1952), *Konya Maarifi Tarihi*, Konya.

Önder, M. (1962), *Mevlana Şehri Konya*, Konya.

Özkaya, Y. (1985), *XVIII. Yüzyılda Osmanlı Kurumları ve Osmanlı Toplum Yaşantısı*, Ankara.

PAMUK, O. ve ÖZMUCUR, S. (2007), "Osmanlı İmparatorluğu'nda ve Avrupa'da Ücretler 1489-1914", *Osmanlı Ekonomisi ve Kurumları*, İstanbul, 155-180.

PAMUK, Ş. (2000), "Osmanlı Kentlerinde Tüketici Fiyatları ve Ücretlere İlişkin Veriler", *Osmanlı Devletinde Bilgi ve İstatistik*, Edt. Halil İnalcık-Şevket Pamuk, DİE Yayını, Ankara, 51-59.

Pamuk, Ş. (2004) "Osmanlı İmparatorluğu'nda Para 1326-1914" (Çev. Serdar Alper), *Osmanlı İmparatorluğu'nun Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, II, İstanbul, 1055-1093.

Pamuk, Ş. (2005), *Osmanlı-Türkiye İktisadî Tarihi 1500-1914*, İstanbul.

Refik, A. (1936), *Türk Mimarları*, İstanbul.

Sahillioğlu, H. (1989), "Akçe", *DİA*, II, İstanbul, 224-227.

Sak, İ. (2005), *Şer'îye Sicillerinde Bulunan Konya Vakfiyeleri (1650-1800)*, Konya.

Selçuk, K. (1986), "Valide Sultan Kethüdası Yusufağanın Vakıfnamesidir", *Yusufağa Kütüphanesi Tarihçe Teşkilat ve Kataloğu I*, Konya, 14-18.

Tabakoğlu, A. (1998), *Türk İktisat Tarihi*, İstanbul.

Tabakoğlu, A. (2005), "Osmanlı Ekonomisinde Emek Piyasası ve Ücretler", *Toplu Makaleler I - İktisat Tarihi*, İstanbul, 173-180.

Telci, C. (2002), "Osmanlı İktisat Literatüründe Bulunan ve Günümüzde Hâlâ Yaşayan Bir Kavram: Rençber", *Türkler*, X, Ankara, 714-717.

Turan, O. (1947), "Selçuk Devri Vakfiyeleri: I. Şemseddin Altun-aba, Vakfiyesi ve Hayatı", *Belleten*, XI/42, Ankara, 197-221.

Tuş, M. (2000), "Hanya'dan Konya'ya: Yusuf Ağa ve Kütüphanesi", *Uluslar arası Kuruluşunun 700. Yıl Dönümünde Bütün Yönleriyle Osmanlı Devleti Kongresi – 07.09 Nisan 1999-*, Konya, 347-352.

Tuş, M. (2001), *Sosyal ve Ekonomik Açından Konya (1756-1856)*, Konya.

Türk Dil Kurumu, (1993), *Derleme Sözlüğü*, V, Ankara.

Uzunçarşılı, İ. H. (1988), *Osmanlı Tarihi*, IV, II. Bölüm, Ankara.

Ürekli, B. (1994), "Mevlânâ Türbesi ve Çelebi Efendi Konağına Dâir Bir Tamir Kaydı", *Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, 7-8, Konya, s.187-196.